

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY SUOSTUMUKSEN PERUSTEELLA

Päivitetty 27.07.2010

www.tietosuoja.fi

Henkilötietojen käsittely suostumuksen perusteella

Henkilötietolaki (523/1999) säätelee yleisistä edellytyksistä, joiden perusteella henkilötietoja voidaan käsitellä. Yksi näistä edellytyksistä on asianomaisen henkilön antama suostumus häntä koskevien tietojen käsittelyyn. Suostumuksen perusteella voidaan käsitellä myös arkaluonteisia henkilötietoja. Henkilötietojen käsittelyn tulee kuitenkin aina olla asiallisesti perusteltua ja tarpeellista henkilötietoja keräävän rekisterinpitäjän (esim. yrityksen tai viranomaisen) toiminnan kannalta. Suostumuksen perusteella kerättyjä henkilötietoja voidaan lähtökohtaisesti käsitellä niissä tarkoituksissa, mihin suostumus on saatu.

Suostumukselle asetettavat yleiset vaatimukset

Henkilötietolain 3 §:n mukaan

- suostumuksella tarkoitetaan kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista tahdonilmaisuja, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.

Henkilötietolain 12 §:n mukaan

- arkaluonteisten tietojen käsittelyyn annettavan suostumuksen tulee olla lisäksi nimenomainen, millä voidaan katsoa tarkoitettavan mm. korostettua yksilöintivaatimusta sekä pääsääntöistä tarvetta saada suostumus kirjallisesti.

Henkilötietolain 24 §:n mukaan

- rekisterinpitäjän on henkilötietoja kerätessään pääsääntöisesti huolehdittava siitä, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä (esim. tarkastusoikeus, oikeus vaatia tiedon korjaamista, kieltä-oikeus).

Edellä mainitut säännökset merkitsevät käytännössä, että henkilölle, jolta suostumusta pyydetään, tulee antaa harkinnan pohjaksi tieto kaikesta suunnitellusta henkilötietojen käsittelystä eli mm. seuraavista seikoista:

- kuka käsittelee tietoja eli kenelle suostumus tietojen käsittelyyn annetaan (kuka on rekisterinpitäjä)
- mitä tietoja kerätään ja talletetaan
- mitä käyttötarkoitusta varten tietoja kerätään
- onko tietoja tarkoitettu hankkia muutoin kuin kyseisen suostumuksen perusteella (jos on: mitä tietoja hankitaan, mistä ja millä perusteella)
- luovutetaanko tietoja ulkopuolisille (jos tietoja luovutetaan: mitä tietoja luovutetaan, kenelle ja mihin käyttötarkoituksiin)
- miten kauan tietoja säilytetään.

Henkilötietojen käsittelylle annettu suostumus on lähtökohtaisesti peruutettavissa milloin tahansa, eikä suostumus näin ollen voi olla sopimusehto. Suostumuslomakkeesta tai henkilölle muu-

ten annettavasta informaatiosta tulee ilmetä, että annetun suostumuksen voi peruuttaa. Myös suostumuksen antamispäivämäärän merkitsemisestä lomakkeeseen tai sen tallentamisesta muulla tavalla on tarpeen huolehtia.

Silloin, kun henkilötietoja kerääminen suostumuksen perusteella tapahtuu internetin välityksellä, henkilötietojen käsittelystä annettavan informaation tulee olla tarjolla verkkopalvelun yhteydessä. Informaatio voidaan tarjota palvelun käyttäjälle esim. tietosuojaselosteen muodossa. Lisätietoja tietosuojaselosteen laatimisesta on saatavissa tietosuojavaltuutetun toimiston oppaasta "Laadi tietosuojaseloste" (opas löytyy tietosuojavaltuutetun toimiston kotisivuilta osoitteessa <http://www.tietosuoja.fi/27983.htm>). Myös sähköisessä ympäristössä henkilön tulee itse aktiivisesti toimia suostumuksen antamiseksi esim. niin, että hän rastiittaa asiaa koskevan valintaruudun tms.

Jotta henkilön itsemääräämisoikeus toteutuu, suostumuksen antamisen tulee olla vapaaehtoista. Henkilöllä, jolta suostumusta pyydetään, tulee olla tieto tai hänen tulee voida ymmärtää, onko tietojen antaminen/kysymyksiin vastaaminen vapaaehtoista vai pakollista sekä mitä mahdollisia seuraamuksia tietojen antamatta jättämisellä on.

Suostumusta annettaessa on olennaista, että henkilö voi aidosti käyttää itsemääräämisoikeuttaan. Arvioitaessa suostumuksen vapaaehtoisuutta huomiota tulee erityisesti kiinnittää siihen, onko rekisteröidyllä aidosti käytössään vaihtoehtoja.

Henkilötietolaki on henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislaki. Jos erityislaeissa on säännöksiä esim. suostumuksen muotovaatimuksista, tulee niitä soveltaa ensisijaisina henkilötietolakiin nähden.

Suostumuksen antamista ei vastaa se, että henkilölle varataan mahdollisuus kieltää henkilötietojensa käsittely.

Suostumus ei syrjäytä tarpeellisuusvaatimusta

Vaikka henkilötietolaki oikeuttaa keräämään ja muutoin käsittelemään henkilötietoja asianomaisen henkilön suostumuksella, suostumus ei kuitenkaan oikeuta käsittelemään henkilötietoja tarpeettomasti.

Arvioitaessa henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuutta, huomiota tulee kiinnittää mm. siihen, millaista tietojen käsittelyä voidaan yleisesti ja objektiivisesti arvioituna pitää tarpeellisena kyseisen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen ja rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Esimerkiksi potilaan hoidossa voidaan kerätä vain hoidon kannalta tarpeellisia tietoja. Työnhakijalta voidaan kerätä vain työntekijän valinnan kannalta tarpeellisia tietoja. Tarpeellisuusvaatimus merkitsee myös sitä, että vaikka henkilötietojen luovuttamiseen olisi saatu rekisteröidyn suostumus, tietoja ei tule luovuttaa tarpeettomasti.

Suostumus tiettyyn henkilötietojen käsittelyyn

Joissain tilanteissa suostumusta saatetaan tarvita erikseen vain tiettyyn henkilötietojen käsittelyyn, kuten niiden luovuttamiseen. Tällainen tilanne voi syntyä esim. silloin, kun henkilötietoja käsitellään jollakin muulla henkilötietolaissa säädetyllä perusteella (esim. asiakas- tai palvelusuhteen johdosta). Voi myös olla mahdollista, että suostumuksen pyytämisen jälkeen syntyy tarve pyytää vielä erillinen suostumus muuhun kuin alun perin kerrottuun käsittelyyn. Myös näissä tilanteissa tulee huomioida edellä mainitut yksilöintiä ja tietoista tahdonilmaisua koskevat vaatimukset sekä suostumuksen antamisen vapaaehtoisuus.

Esimerkiksi pyydettyä suostumusta erikseen henkilötietojen luovuttamiseen, suostumuksen antajan tulee tietää:

- kenelle tietoja luovutetaan
- mitä tietoja luovutetaan
- mitä tarkoitusta varten niitä luovutetaan.

Rekisterinpitäjällä on näyttövelvollisuus suostumuksen olemassaolosta

Henkilötietolaissa ei nimenomaisesti säädetä siitä, tuleeko suostumuksen olla kirjallinen vai ei. Henkilötietolakia koskevan hallituksen esityksen (HE 96/1998) perustelujen mukaan suostumuksen pyytäjän tulee näyttää toteen suostumuksen olemassaolo. Käytännössä tämä yleensä merkitsee, että suostumus on aina hyvä pyytää kirjallisena, jos voidaan olettaa, että suostumus on tarpeen näyttää myöhemmin toteen.

Suostumuksen pyytämisessä käytettävä lomake sekä siihen mahdollisesti liittyvä tiedote on aina hyvä suunnitella etukäteen. Jos suostumuslomakkeen lisäksi käytetään erillistä tiedotetta, rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että suostumuslomake ja tiedote säilytetään yhtenä kokonaisuutena. Näin suostumuksen pyytämiseen liittyneet yksityiskohdat voidaan tarvittaessa todentaa jälkikäteen. Suostumuslomake on tarpeen säilyttää niin kauan, kun kerättyjä tietoja säilytetään tai olemassa on tarve suostumuksen toteen näyttämiseen.

Jos lainsäädäntö ei erikseen edellytä kirjallista suostumusta ja jos rekisterinpitäjä arvioi suullisen suostumuksen riittäväksi asian laatu huomioon ottaen, rekisterinpitäjän on kuitenkin voitava osoittaa, että rekisteröidylle on annettu kaikki suostumuksen antamisen kannalta olennainen informaatio.

Hyvän tietojenkäsittelytavan ja kummankin osapuolen oikeusturvan kannalta on tarkoituksenmukaista, että myös rekisteröity saa itselleen kopion kirjallisesti antamastaan suostumuksesta.